

Canadese Ganzen *Branta canadensis* vestigen zich bij Beilen

Jan Grotenhuis

In 1989 vestigde zich een paartje Canadese Ganzen bij een zandwinplas nabij Beilen. In de daaropvolgende jaren nam de populatie toe van resp. 3, 3, 8, 12 naar 12 paren in 1994. Alleen in de periode 1989-91 werden jongen grootgebracht, in totaal 27. Uitblijven van broedsucces sindsdien werd veroorzaakt door overbegrazing met schapen, waardoor de dekking op het broedeiland verdween. De Beilense populatie omvatte in 1994 27 exemplaren. Mogelijk bestaat er een verband met een kleine populatie nabij Haren, welke in de vroege jaren tachtig ontstond en eveneens jongen voortbracht.

Sinds een aantal jaren komen in De Mussels bij Beilen (Amersfoortcoördinaten 229-540/541) Canadese Ganzen voor. Na enkele succesvolle broedgevallen is de populatie anno 1994 gestegen tot 12 paar. Gezien de ontwikkeling en het succesverhaal van de Nijlgans *Alopochen aegyptiacus* een reden te meer om het begin van deze ontwikkeling wat nader te beschrijven. Met dank aan Jeroen Nienhuis voor het verstrekken van gegevens uit de omgeving van Haren.

Beschrijving broedgebied De Mussels

Bij de A28 liggen ter hoogte van Beilen een aantal zandwinplassen, plaatselijk bekend onder de naam De Mussels. De plassen zijn ontstaan door zandwinning ten behoeve van genoemde weg. Bij de vergunningsvoorwaarden zijn indertijd eisen gesteld aan de afwerking van het gebied en zijn de plassen ingebed in een gevarieerde beplanting. In de hoofdplas is een eiland ontstaan. Dit eiland dient als broedplaats voor de ganzen. Tot 1991 had het eiland een ruige ruderaal vegetatie, daarna is het tijdelijk begraasd geweest door schapen, en wel tot en met het najaar van 1993. De plassen zijn omzoomd door een grazige overgangszone van vijf tot acht meter breed. Daarna begint de beplanting van loofhout met soorten als populier, es, els en wilg, inmiddels zo'n 10-15 m hoog.

Als gevolg van de zandwinning is er nergens sprake van een brede oeverzone met bijvoorbeeld riet. Plaatselijk loopt de diepte van de plas tot 16 m op. De plassen beslaan ongeveer 24 en 4.5 ha en het eiland is ongeveer 1.5 ha groot.

Aantalsverloop

Broeden van Canadese Ganzen is alleen vastgesteld op het eiland. Kennelijk is dit de meest veilige plek, omdat hengelaars rondom de plas kunnen lopen en de oeverzone slechts 1-3 m breed is. Bovendien huizen er Vossen in het gebied.

In 1989 werd het eerste paar vastgesteld. De herkomst van deze vogels is niet bekend. Door succesvolle broedgevallen kon de populatie zich hier ontwikkelen in de periode 1989-94, van respectievelijk 1 naar 3, 3, 8, 12 en 12 paar.

De vogels zijn het hele jaar door rond De Mussels te vinden, met maximaal 27 exemplaren. Vaak is een deel van de vogels afwezig en worden in de naaste omgeving geregeld Canadese Ganzen gezien die ongetwijfeld afkomstig zijn van De Mussels. Plekken waar Canadese Ganzen in de omgeving worden gezien, liggen op 1-5 km afstand van De Mussels. Zo zijn

vogels waargenomen bij de Brunstingerplas (een zandwingat), de Brunstingerplassen (heide met vennen), het Dwingelderveld (heide met vennen), de ijsbaan bij Holthe en veelvuldig foeragerend in de weilanden tussen De Mussels en Lheebroek.

Broedresultaten

In het eerste jaar (1989) bracht het enige paar zeven jongen groot. In 1990 waren drie paren aanwezig met elk vijf jongen. In 1991 was slechts één paar succesvol en werden vijf jongen grootgebracht. In de daaropvolgende jaren werd er, na nestbouw en eileg, wel gebroed, maar jongen werden er niet grootgebracht. In eerste instantie werd daar door mij geen acht op geslagen. In de regel broeden Canadese Ganzen immers pas in hun derde levensjaar voor het eerst (Cramp & Simmons 1977). Maar in het tweede jaar begon ik toch sterk te vermoeden dat de factor dekking wel eens heel bepalend zou kunnen zijn voor het al dan niet slagen van een broedgeval. Door begrazing ging het eiland volledig kaal de zomer in en zaten de ganzen pontificaal in het zicht te broeden. Regelmatig vond ik dan ook door kraaien gepredeerde eieren. Op mijn verzoek werd de begrazing in 1993 stopgezet, omdat ook andere vogelsoorten nauwelijks meer jongen bleken te produceren. Ondanks de afwezigheid van begrazing ging het eiland toch weer vrij kaal de zomer van 1994 in. Gezien het huidige beeld is de verwachting dat er in 1995 weer sprake zal zijn van voldoende dekking en zullen ook alle ganzen geslachtsrijp zijn.

Door de ruige begroeiing was het in de eerste jaren vanaf de kant nauwelijks mogelijk om na te gaan wanneer de vogels met broeden begonnen. Op 13 mei 1992 werden paren op nesten aangetroffen. In 1993 en 1994 was dat het geval op resp. 15 en 22 april. In 1991 werd op 22 juni een paar met vijf jongen van ongeveer een week oud gezien. Het eerste ei moet toen, uitgaande van een broedduur van 28-30 dagen, omstreeks begin mei zijn gelegd. Deze waarnemingen komen aardig in de buurt van de Engelse situatie, waar eileg werd waargenomen tussen eind maart en eind mei (Wright & Giles 1988). De Zweedse Canadese Ganzen beginnen half april met de eileg (Cramp & Simmons 1977).

Toekomst

De Canadese Ganzen lijken volledig ingeburgerd in De Mussels. Ondanks het geringe broedsucces van de laatste drie jaren zijn de aantallen stabiel en wordt de naaste omgeving geregeld bezocht. Volgens Jeroen Nienhuis zit er in de omgeving van Haren (in vogelvlucht op 36 km afstand van Beilen) sinds het begin van de jaren tachtig een broedpaar in het Boeremapark. Rond 1984-85 waren er jongen, die echter ineens verdwenen. Deze ganzen bleken uit te wisselen met andere gebieden, zoals de Wolddelen en de Onnerpolder. Zo zijn overdag ongeveer 20 ganzen in de weilanden bij Haren te vinden, die 's nachts in het Boeremapark vertoeven, waar ook de rui plaatsvindt. Momenteel is er sprake van twee broedparen in het Boeremapark en één paar in de Wolddelen. Buiten de broedtijd kunnen hier groepen ontstaan tot 30 vogels, soms oplopend tot een maximum van 50 exemplaren. Een groep van ongeveer 20 exemplaren komt beslist niet uit deze omgeving. Het is goed mogelijk dat de bakermat van de Beiler ganzen in Haren ligt. Wellicht zijn er lezers die hierover aanvullende informatie hebben.

De verwachting bestaat dat de Canadese Gans zich zal handhaven en een gestage opmars zal doormaken, net als de Nijlgans. In Groot-Brittannië heeft de populatie van de Canadese Gans zich sinds 1976 verdriedubbeld. In 1991 werden hier al ruim 63.000 exemplaren geteld, verdeeld over 1210 locaties (Delany 1993). Het is zaak deze ontwikkeling in Nederland goed te volgen. Ook in België is de soort aangeslagen. In de westelijke Antwerpse Kempen dook de

Canadese Gans in de vroege jaren zeventig op, broedde voor het eerst in 1983 en was in 1986-87 al met 15-18 paren present (in 1987 45 vliegvlugge jongen)(Symens 1988). Het kan dus erg snel gaan!

Hoe deze soort zich gedraagt ten opzichte van andere vogelsoorten, zal nader onderzocht moeten worden. In Zweden komen Canadese Ganzen in gemengde kolonies met Grauwe Ganzen voor. Canadese Ganzen nestelen daar in opener delen van het terrein dan Grauwe Ganzen, claimen een groter territorium en vertonen een meer uitgesproken territoriaal gedrag. Overigens was territoriaal gedrag vooral ten opzichte van soortgenoten sterk ontwikkeld, en minder geprononceerd tegenover Grauwe Ganzen (Fabricius *et al.* 1974). Voordat de beschuldigende vinger wordt uitgestoken naar Canadese Ganzen, en dat geldt trouwens ook voor Nijlganzen, is het verstandig eerst eens te kwantificeren hoe het staat met die vermeende agressiviteit tegenover inheemse broedvogelsoorten. En of we het nu willen of niet, de Canadese Gans blijft -in de letterlijke betekenis van het woord- een aanwinst voor de Drentse avifauna.

Summary: Canada Geese *Branta canadensis* settled near Beilen

Canada Geese settled at the gravel pit De Mussels near Beilen (52°51'N, 6°31'O) in 1989. A single pair raised seven goslings. The local population increased during 1990-94, from 3 pairs in 1990 to respectively 3, 8, 12 and 12 pairs. Successful breeding was noticed on a small island, with 3x 5 young in 1990 and 1x 5 young in 1991. Grazing with sheep, resulting in removal of cover on the island, prevented successful reproduction from 1992 onwards. The Beilen population totalled 27 individuals in 1994. Canada Geese from the gravel pit roam the surroundings, up to 5 km from Beilen. This small nucleus in the province of Drenthe may have originated from an earlier colonisation near Haren (36 km away, in the province of Groningen), where breeding has been observed since the early 1980s and where up to 50 birds were counted in the 1990s.

Literatuur

- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds.) 1977. The Birds of the Western Palearctic, Vol. 1. Oxford University Press, Oxford.
- Delaney S. 1993. Introduced and escaped geese in Britain in summer 1991. Brit. Birds 86: 591-599.
- Fabricius E., Bylin A., Fernö A. & Radesäter T. 1974. Intra- and interspecific territorialism in mixed colonies of the Canada Goose *Branta canadensis* and the Greylag Goose *Anser anser*. Orn. Scand. 5: 25-35.
- Symens D. 1988. Het voorkomen van een Canadese Ganzen *Branta canadensis*-populatie in de westelijke Antwerpse Kempen. Oriolus 54: 68-69.
- Wright R. & Giles N. 1988. Breeding success of Canada and Greylag Goose *Branta canadensis* and *Anser anser* on gravel pits. Bird Study 35: 31-36.

Adres: Kruumten 1, 9431 LC Westerbork

